

Právo na svobodný projev

Věcí veřejnou je zásadně vše, co na sebe upoutává veřejnou pozornost. Veřejnou věcí může být za určitých okolností i činnost advokáta. Veřejné záležitosti a veřejná činnost jednotlivých osob mohou být veřejně posuzovány, a to i kriticky, přičemž pokud jde o hodnotící úsudky, je třeba vycházet z presumpce dovolené kritiky. Je-li hodnotící úsudek vyjádřen formou přehánění či nadsázky, byť by byly i velmi tvrdé, neznamená to, že kritický projev je projevem nedovoleným. Z mezí dovolené kritiky nevybočuje ani takový kritický projev, který je nepřipadný z hlediska logiky a který ukazuje na podjatost autora. Aby byl akceptovatelný závěr, že kritika na adresu osoby vystupující ve věcech veřejného zájmu přesáhla meze dovolené kritiky, muselo by být zjištěno, že kritika zcela postrádá jakýkoli věcný základ a že pro ni nelze najít naprosto žádné zdůvodnění.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 7 Tdo 608/2008, ze dne 28.5.2008)

Nejvyšší soud projednal v neveřejném zasedání dovolání obviněné Mgr. M. B. proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 21. 9. 2007, sp. zn. 5 To 613/2006, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Děčíně pod sp. zn. 6 T 148/2002 a rozhodl tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. se zrušují usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 21. 9. 2007, sp. zn. 5 To 613/2006, a rozsudek Okresního soudu v Děčíně ze dne 9. 8. 2006, sp. zn. 6 T 148/2002. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se Okresnímu soudu v Děčíně přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění

Rozsudkem Okresního soudu v Děčíně ze dne 9. 8. 2006, sp. zn. 6 T 148/2002, byla obviněná Mgr. M. B. uznána vinnou trestným činem pomluvy podle § 206 odst. 1, 2 tr. zák. a odsouzena podle § 206 odst. 2 tr. zák. k trestu odnětí svobody na tři měsíce, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu stanovenou podle § 59 odst. 1 tr. zák. na dvanáct měsíců.

Jako trestný čin posoudil Okresní soud v Děčíně skutek, který podle jeho zjištění spočíval v tom, že obviněná dne 8. 2. 2002 v D. v týdeníku P. nechala otisknout své interview poskytnuté České televizi, ve kterém uvedla výrok ve znění „advokát JUDr. I. J. je, soudím, ten největší vyděrač“, a tímto nepodloženým výrokem ohrozila jeho vážnost u spoluobčanů a poškodila ho při výkonu profese advokáta.

Odvolání obviněné, podané proti všem výrokům, bylo usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 21. 9. 2007, sp. zn. 5 To 613/2006, podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

Obviněná podala prostřednictvím obhájkyň v zákonné lhůtě dovolání proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem. Výrok o zamítnutí odvolání napadla v celém rozsahu. Odkázala na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V mezích tohoto dovolacího důvodu vytkla, že skutkem nebyly naplněny znaky trestného činu pomluvy podle § 206 odst. 1, 2 tr. zák. Namítla, že v kontextu s celkovým obsahem zveřejněného interview nešlo o nějaký věcný ověřitelný údaj, nýbrž o její subjektivní hodnotící úsudek, pro který měla podle svého přesvědčení dostatečný podklad. Poukázala na to, že ve výroku o vině se ani netvrdí, že by se jednalo o údaj, který by byl nepravdivý, ale jen nepodložený. Zpochybnila také to, že by byla značnou měrou ohrožena vážnost JUDr. I. J. a

že by byl poškozen při výkonu profese. Vyjádřila názor, že celá věc se vymyká ze sféry trestního práva a že její trestní postih je zásahem porušujícím její základní ústavně garantované právo na svobodný projev. Obviněná se dovoláním domáhala toho, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí obou soudů a aby ji zprostil obžaloby.

Mimo rámec dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obviněná projevila nesouhlas se zjištěním soudů, podle něhož n e c h a l a své interview otisknout, a popřela, že by k jeho otištění došlo s jejím souhlasem. V tomto ohledu obviněná polemizovala s tím, jak soudy v rámci postupu podle § 2 odst. 6 tr. ř. hodnotily důkazy a jaká skutková zjištění z nich vyvodily, přičemž se snažila prosadit svou vlastní verzi skutkového stavu založenou na tvrzení, že souhlas k otištění interview nedala. Dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. odpovídají pouze takové námitky, jimiž je vytýkáno nesprávné právní posouzení skutku, kterým se ovšem míní skutek, tak jak byl zjištěn soudy prvního a druhého stupně, a nikoli tak jak se jeho zjištění domáhá dovolatel. Na podkladě dovolání podaného z uvedeného dovolacího důvodu se Nejvyšší soud zabývá otázkou správnosti právního posouzení skutku zásadně ve vztahu k tomu skutkovému stavu, který zjistily soudy prvního a druhého stupně, a nepřihlíží k námitkám směřujícím proti skutkovým zjištěním soudů a usilujícím o jejich změnu. Na zmíněnou část dovolání obviněné proto Nejvyšší soud nebral zřetel.

Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství se ve svém vyjádření v podstatné míře ztotožnil s námitkami obviněné a navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí obou soudů a aby přikázal Okresnímu soudu v Děčíně věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Na podkladě té části dovolání, která odpovídala dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3, 4 tr. ř. přezkoumal napadené usnesení i předcházející řízení a shledal, že dovolání je důvodné.

Trestného činu pomluvy podle § 206 odst. 1 tr. zák. se dopustí ten, kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu. Podle § 206 odst. 2 tr. zák. je přísněji trestný pachatel, který spáchá uvedený čin mimo jiné tiskem.

Ze souvislosti posuzovaného případu je zřejmé, že obviněná se ocitla ve sporu, v němž zastupovala majitele bytových domů proti nájemcům, které zastupoval JUDr. I. J. V otištěném interview obviněná výrokem, pro který byla odsouzena, v podstatě reagovala na způsob, jímž JUDr. I. J. v uvedené kauze postupoval, jeho postup komentovala a hodnotila a zasadila ho do spojitosti s tím, co označila za „spiknutí části regionálních činitelů, kteří jsou zvyklí hrát výhodně jeden na druhého“. Označení JUDr. I. J. za „vyděrače“ primárně mělo hodnotící význam v tom smyslu, že obviněná tím charakterizovala celkový postup JUDr. I. J. v kauze, v níž byli její klienti a spolu s nimi i ona vystaveni podle jejího názoru nepřijatelnému nátlaku. O hodnotící povaze výroku svědčí to, že obsahem interview nebylo tvrzení žádných konkrétních faktů, které by naplňovaly znaky trestného činu vydírání podle § 235 tr. zák. Nic na tom nemění, že obviněná v interview uvedla, že „ve věci již bylo podáno řádné trestní oznámení“, nehledě na to, že její trestní oznámení bylo formulováno tak vágně, že se nestalo podkladem k zahájení trestního stíhání JUDr. I. J. jako obviněného pro určitý skutek.

Vztahy mezi majiteli bytových domů a nájemci jednotlivých bytů, okolnosti týkající se správy bytů a s tím souvisící otázky se staly předmětem veřejného zájmu. V této spojitosti se obviněná k věci a zvláště pak k působení JUDr. I. J. vyjádřila v otištěném interview.

Z toho je zřejmé, že v dané věci jde o svobodu projevu obviněné na straně jedné a o právo JUDr. I. J. na to, aby byla zachována jeho osobní čest a dobrá pověst, na straně druhé. Uvedená práva obou

stran jsou garantována Listinou základních práv a svobod. Právo obviněné na svobodu projevu je zaručeno v čl. 17 odst. 1, 2 Listiny, právo JUDr. I. J. na zachování osobní cti a dobré pověsti je zaručeno v čl. 10 odst. 1 Listiny. Věc proto musí být posouzena tak, aby to odpovídalo zásadě proporcionality. Ta je vyjádřena v čl. 17 odst. 4 Listiny touto částí tohoto ustanovení, podle níž svobodu projevu lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná mimo jiné pro ochranu práv a svobod druhých. Vystává tedy otázka, zda odsouzení obviněné pro trestný čin pomluvy je opatřením, které je proporcionalním zásahem do svobody jejího projevu (čl. 17 odst. 1 Listiny) a do jejího práva vyjadřovat své názory mimo jiné tiskem (čl. 17 odst. 2 Listiny) a které je nezbytné pro ochranu práva JUDr. I. J. na zachování osobní cti a dobré pověsti, a to z hlediska zásad, na nichž je založena demokratická společnost.

Základní právo na svobodný projev náleží mezi konstitutivní znaky demokratické pluralitní společnosti, v níž je každému dovoleno vyjadřovat se k věcem veřejným a vynášet o nich hodnotící úsudky. Věcí veřejnou je zásadně vše, co na sebe upoutává veřejnou pozornost. Veřejnou věcí se v tomto smyslu staly také poměry týkající se bytových domů majitelů, které obviněná zastupovala. Z toho vyplývá, že věcí veřejnou byla i agenda institucí, které se uvedenými poměry zabývaly, stejně jako činnost osob působících při posuzování či vyřizování této agendy a při řešení sporu na straně majitelů bytových domů a na straně nájemců. V tomto rámci byla věcí veřejnou i činnost JUDr. I. J. jako advokáta zastupujícího nájemce. JUDr. I. J. v postavení advokáta tím pádem byl osobou působící ve veřejném životě. Z toho vyplývají některé závažné důsledky.

Veřejné záležitosti a veřejná činnost jednotlivých osob mohou být také veřejně posuzovány, a to i kriticky, přičemž pokud jde o hodnotící úsudky, je třeba vycházet z presumpce dovolené kritiky. Je-li hodnotící úsudek vyjádřen formou přehánění či nadsázky, byť by byly i velmi tvrdé, neznámá to, že kritický projev je projevem nedovoleným. Z mezí dovolené kritiky nevybočuje ani takový kritický projev, který je nepřipadný z hlediska logiky a který ukazuje na podjatost autora. Aby byl akceptovatelný závěr, že kritika na adresu osoby vystupující ve věcech veřejného zájmu přesáhla meze dovolené kritiky, muselo by být zjištěno, že kritika zcela postrádá jakýkoli věcný základ a že pro ni nelze najít naprosto žádné zdůvodnění. Přitom je třeba vždy hodnotit celý projev uskutečněný např. ve formě určitého publicistického útvaru, a nikoli jen jednotlivý vytržený výrok či větu. Obsahuje-li kritika na adresu osoby působící ve veřejném životě nějakou znevažující informaci, je nutné i takovou kritiku považovat zásadně za dovolenou. Zveřejnění znevažující informace o osobě působící ve veřejném životě nelze považovat za legitimní, pokud se neprokáže, že existoval nějaký rozumný důvod, pro který se autor kritiky spoléhal na pravdivost informace, dále pokud se neprokáže, že byly podniknuty dostupné kroky k ověření pravdivosti informace, a konečně pokud autor kritiky měl důvod nevěřit, že informace je pravdivá.

Ten, kdo je osobou působící ve veřejném životě, tj. i advokát, musí unést, že je ve zvýšené míře vystaven kritickým projevům. V tomto kontextu je třeba uvažovat i o tom, zda byl naplněn zákonný znak trestného činu spočívající v tom, že údaj obviněné o JUDr. I. J. byl „způsobitý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání“. Naplnění tohoto znaku soudy odvozovaly od zjištění, že dva klienti z podnětu otištěného interview vypověděli JUDr. I. J. plnou moc. Ojedinelé případy lze takto sotva hodnotit, nehledě na to, že pokud měl být jedním z oněch dvou klientů J. K., obviněná předložila přípis Obvodního soudu pro Prahu 1 ve věci sp. zn. 24 C 273/2001 ze dne 25. 6. 2002, v němž byl JUDr. I. J. nadále označen za zástupce J. K. a M. K., což činí zjištění o vypovězení plné moci nejasným.

Odsuzující rozhodnutí soudů jsou založena na tom, že výrok obviněné byl „nepodložený“, což soudy vysvětlily tím, že obviněná „svoje tvrzení nijak nedoložila“ (viz odůvodnění rozsudku Okresního soudu v Děčíně), resp. že „pravdivost údaje...nebyla ničím prokázána“ (viz odůvodnění napadeného usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem). Tyto závěry soudů nekorespondují s tím, že zákonným znakem trestného činu je sdělení údaje, který je „nepravdivý“, neboť nepodložený či

neprokázaný údaj nemusí být nutně nepravdivý, ale jen pro něj není dostatek důkazů. Navíc jsou rozhodnutí obou soudů ve skutečnosti koncipována tak, jako by důkazní břemeno měla nést obviněná, která by měla prokázat pravdivost sděleného údaje, a nikoli orgány činné v trestním řízení, které ve skutečnosti jsou povinny prokázat nepravdivost údaje. V této souvislosti není bez významu to, že obviněná vysvětlila důvody, pro které považovala kritiku dění kolem vztahů majitelů bytových domů a nájemců a kritiku úlohy JUDr. I. J. v tomto dění za oprávněnou, a že o tom nabídla důkazy.

Jde zejména o petici 110 nájemců ze dne 21. 10. 2002, jejíž signatáři vyjádřili rozhořčení a protest „proti uměle organizovaným mediálním kampaním vedeným jak starostou města a jeho skupinou, tak i advokátem I. J., kteří zlovolně prostřednictvím ovládaného tisku, zaštitěni několika nepřizpůsobivými asociály a chronickými neplatiči nájemného, poškozují jinak dobré jméno, klid a pořádek v domech“. V textu petice je vyjádřeno, že signatáři jsou hluboce pobouřeni nepravdami vychytralých politiků, kteří jim nejprve naslibovali výhodný prodej užívaných bytů a následně je (míněno nájemníky) prodali podle výhodnosti nabídky, nejprve je (nájemníky) vyprovokovali k odporu proti stávajícímu novému majiteli domu, a to pod záminkou údajného nedodržování jejich práv, a po způsobených problémech s placením si jednoduše „umyli ruce“ a nechali je (nájemníky) i s dluhy ve vlastní odpovědnosti. V petici jsou kampaně proti novému majiteli domu označeny za cílené provokace ve složité hře o zisk, v níž nájemníci slouží jako bezduché loutky. V dalším pak jsou formulovány požadavky signatářů směřující k zajištění klidného a nerušeného bydlení. I když je text petice formulován obecně a postrádá nějaké konkrétnější údaje, zůstává skutečností, že vyjadřuje nelibost 110 signatářů nad děním týkajícím se poměrů v domě, jejich negativní hodnocení JUDr. I. J. v tomto dění, a to právě ve spojitosti s tím, že se cítili být pod určitým nátlakem, v němž se podle nich angažoval JUDr. I. J. Petice sice pochází z doby poté, co bylo otištěno interview obviněné, avšak evidentně je reakcí na dlouhodobé problémy, takže může vyjadřovat mínění i z doby, kdy bylo interview obviněné otištěno, a to jako mínění korespondující s tím, co v interview vyjádřila obviněná. Okresní soud v Děčíně provedl v hlavním líčení důkaz tím, že petici přečetl, avšak nijak ji nehodnotil, nevyvodil z ní žádná zjištění a nevysvětlil, proč k ní nepřihlížel. Nijak na ni nereagoval ani Krajský soud v Ústí nad Labem v napadeném usnesení. Obsah petice přitom ukazuje na to, že angažmá JUDr. I. J. v záležitosti týkající se bytových domů, na straně jejichž majitelů stála obviněná, mohlo být vystiženo, byť ve značné nadsázce a s výraznou mírou přehánění, výrokem, že JUDr. I. J. je vyděrač.

Dále se jedná o listinu označenou jako „Záznam rozhovoru z telefonátu s JUDr. J.“ ze dne 20. 12. 2001, podepsaný J. K. a J. K. Podle tohoto záznamu JUDr. I. J. telefonoval J. K. ve věci, která se podle zachyceného obsahu hovoru týkala poměrů v domě, jehož majitele zastupovala obviněná, avšak telefon v nepřítomnosti J. K. vzala jeho manželka J. K. Ze záznamu vyplývá, že JUDr. I. J. vyjádřil nespokojenost s určitým jednáním J. K. a že po J. K. chtěl, aby svému manželu vyřídila mimo jiné to, že ví, že majitel domu ho používá jako bílého koně, přičemž prohlásil, že „by byl velmi rád, aby se to nějak vyřešilo k obojí spokojenosti, nebo by se mohlo stát, že bude mít manžela na vánoce v base“. Také touto listinou provedl Okresní soud v Děčíně v hlavním líčení důkaz, ale nijak ji nehodnotil, neučinil na jejím podkladě žádná zjištění a ani neuvedl, z jakého důvodu ji pominul. Obviněná v hlavním líčení navrhla, aby byli jako svědci vyslechnuti J. K. a J. K., avšak Okresní soud v Děčíně tento návrh zamítl. Uvedenou listinou se nezabýval ani Krajský soud v Ústí nad Labem, který se ztotožnil s Okresním soudem v Děčíně i v tom směru, že další dokazování považoval za nadbytečné. Přitom obsah citované listiny byl velmi závažný, neboť ukazoval na to, že JUDr. I. J. v zaznamenaném telefonátu vystupoval způsobem, který znamenal citelný nátlak včetně pohrůžky vězením. Potvrzení nebo vyvrácení pravdivosti záznamu bylo pro posouzení věci významné. Jestliže by se totiž ukázalo, že záznam je pravdivý, resp. jestliže by nebyla vyvrácena jeho pravdivost, svědčilo by to o tom, že obviněná objektivně mohla mít již v době otištění interview zcela konkrétní poznatek, který byl věrohodným podkladem pro to, aby JUDr. I. J. jako osobu působící ve veřejném

životě v rámci kritiky jeho činnosti s přijatelnou mírou nadsázky a přehánění označila za vyděrače.

Za tohoto stavu se odsouzení obviněné pro trestný čin pomluvy jeví jako akt kriminalizace kritiky na adresu osoby působící ve veřejném životě v postavení advokáta. Byť se jednalo o kritiku velmi vyhraněnou, nadsazenou, přehnanou a osobně zaujatou, vyjadřovala hodnotící úsudek, který nemusel být zcela odtržen od reálného základu dodávajícího kritice potřebnou míru legitimacy. Takovou kritiku měl JUDr. I. J. jako osoba působící ve veřejném životě snést.

Napadené usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem a rozsudek Okresního soudu v Děčíně jako součást předcházejícího řízení jsou rozhodnutími spočívajícími na nesprávném právním posouzení skutku ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Nejvyšší soud proto z podnětu dovolání obviněné zrušil tato rozhodnutí obou soudů, zrušil také všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která tím ztratila podklad, a přikázal Okresnímu soudu v Děčíně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)